

Vedlegg 1. Forskrift om utvalgte naturtyper med merknader

Forskrift om utvalgte naturtyper ble vedtatt av Kongen i statsråd 12. mai 2011, og trådte i kraft samme dag. Det foreligger planer om å supplere forskriften med flere utvalgte naturtyper.

§ 1. Formål

§ 1. Formål

Formålet med forskriften er å ivareta mangfoldet av naturtyper innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtypen, jf naturmangfoldloven § 4.

Formålsbestemmelsen vil sammen med naturmangfoldlovens formålsbestemmelse være sentral for tolkningen og forståelsen av innholdet i de øvrige bestemmelsene i forskriften.

§ 2. Avgrensning

§ 2. Avgrensning

Forskriften gjelder på norsk territorium, herunder innsjøer og vassdrag, og i Norges territorialfarvann, med de begrensninger som måtte fremgå av § 3. Forskriften gjelder ikke i områder som er vernet etter naturmangfoldloven kap V.

Norges territorialfarvann omfatter havområdet ut til 12 nautiske mil utenfor grunnlinjene, jf. lov om Norges territorialfarvann av 26. juni 2003 nr 57 §§ 1 og 2.

Forskriften gjelder med de begrensninger som følger av § 3. I dette ligger at det åpnes for at virkeområdet for forskriften eller for den enkelte utvalgte naturtype kan begrenses til visse deler av landet. Forarbeidene nevner her som eksempel at en bestemt naturtype bare forekommer innenfor en viss biogeografisk region, eller når utformingene i en særskilt region skiller seg fra utforminger i andre regioner.

Forskriften kan også angi kvalifiserende kriterier for hvilken type forekomster som omfattes av forskriften. Det kan f.eks. bestemmes at bare forekomster over eller under en viss størrelse omfattes, av en viss kvalitet/standard, eller det kan angis kvalitetskrav

som må fylles, f.eks. forekomst av visse arter, intakte økologiske prosesser som vannhusholdning, fravær av større inngrep, eller lignende. Det kan ofte være aktuelt å stille slike kvalitetskrav for å unngå at forskriften blir for omfattende. Et eksempel på dette kan være at alle A- og B-lokaliteter av en naturtype omfattes av forskriften, mens C-lokaliteter ikke omfattes, jf. DN-håndbok 13.

Eventuelle geografiske og kvalitative avgrensningene som er knyttet til den enkelte utvalgte naturtypen, vil framgå av forskriften.

I bestemmelsens andre punktum fastslås at forskrift om utvalgte naturtyper ikke gjelder i områder som er vernet etter naturmangfoldloven kap V Områdevern. Unntaket gjelder uavhengig av kategori av områdevern, og uavhengig av hva som måtte være bestemt i forskriftene til det aktuelle verneområde. Forskrift om områdevern går med andre ord foran forskrift om utvalgt naturtype. Dersom forskriften om områdevern ikke ivaretar hensynet til en utvalgt naturtype godt nok, kan dette eventuelt løses ved revisjon av forskriften for det aktuelle verneområdet, eller på annen måte, for eksempel gjennom frivillige avtaler. Unntaket i andre punktum gjelder for "områder som er vernet etter naturmangfoldloven kap V", men omfatter også områder som er vernet etter naturvernloven. Forskrifter om områdevern gitt i medhold av naturvernloven gjelder fortsatt jf. naturmangfoldloven § 77.

§ 3. Utvalgte naturtyper

§ 3. Utvalgte naturtyper

Utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven § 52 er forekomster av

- 1) *slåttemark inkludert lauveng klassifisert som "svært viktig" (A-lokalitet) og "viktig" (B-lokalitet) av Direktoratet for naturforvaltning og for lauveng omfattes også forekomster klassifisert som "lokalt viktig" (C-lokalitet). Med slåttemark menes åpen eller spredt tresatt eng med vegetasjon som er betinget av tradisjonell slått, og som fortsatt bærer preg av dette. Med lauveng menes slåttemark med spredte lauvtrær som er styvet/hamlet.*

- 2) slåttemyr klassifisert som "svært viktig" (A-lokalitet) og "viktig" (B-lokalitet) av Direktoratet for naturforvaltning. Med slåttemyr menes myr med vegetasjon som er betinget av tradisjonell slått og som fortsatt bærer preg av dette.
- 3) hule eiker. Med hule eiker menes eiketrær som har en diameter på minst 63 cm, tilsvarende omkrets på 200 cm, samt eiketrær som er synlig hule og med en diameter på minst 30 cm, tilsvarende omkrets på minst 95 cm. Diameter og omkrets måles i brysthøyde (1,3 m) over bakken. Synlig hule defineres til å være eiketrær med et indre hulrom som er større enn åpningen og der åpningen er større enn 5 cm. Unntatt er hule eiker i produktiv skog.
- 4) kalklindeskog. Kalklindeskog omfatter kalkskogsmarg dominert av lind eller samdominert av lind og hasse/eik.
- 5) kalksjøer. Med kalksjøer menes innsjøer med kaliuminnhold større eller lik 20 mg/l, og med forekomst av minst en av de følgende artene; Rødkrans (*Chara tomentosa*), Smaltaggkrans (*C. rudis*), Hårpiggrans (*C. polychanta*), Stinkkrans (*C. vulgaris*), Knippebustkrans (*C. curta*), Gråkrans (*C. contraria*), Blanktjønnaks (*Potamogeton lucens*), Sliretjønnaks (*Stuckenia vaginata*), Vasskrans (*Zannichellia palustris*) eller andre truede kalkkrevende plante- eller dyrarter.

Forskriftens § 3 angir hvilke forekomster av naturtyper som er utvalgt i henhold til naturmangfoldloven § 52. De utvalgte naturtypene angis ved navn, deretter gis det en nærmere definisjon av naturtypen, og en eventuell avgrensning av hvilke forekomster som skal omfattes av forskriften – geografisk eller kvalitativ avgrensning. I forskrift om utvalgte naturtyper av 12. mai 2011 er det ikke foretatt noen geografisk avgrensning for noen av naturtypene. Det innebærer at alle forekomster av de utvalgte naturtypene i hele landet er omfattet.

Loven stiller ikke krav om at forekomstene skal være kartfestet eller at det i forskrifts form skal være nærmere angitt hvor de geografisk befinner seg. Forskriften gjelder for naturtypen som sådan, uavhengig av om enkeltforekomster faktisk er kartlagt eller ikke. Det vil si at forpliktelsene også er knyttet til forekomster som vi ikke kjenner til ennå, eller som vil kunne oppstå eller avdekkes i takt med at forvaltningen får kunnskap om den utvalgte naturtypen og dens utbredelse. Og motsatt; dersom en

kjent forekomst av en naturtype opphører å eksistere fordi et eller flere av vilkårene som må være oppfylt for at den skal omfattes av definisjonen ikke lenger er til stede, så opphører også rettsvirkningene etter forskriften å gjelde for den aktuelle forekomsten.

Kartlegging, informasjon og kartfesting vil imidlertid være svært viktig for at kommuner og sektormyndigheter skal kunne ta hensyn til de utvalgte naturtypene, og innrette sin virksomhet og aktivitet deretter, og for at berørte grunneiere m.fl. skal få de beste muligheter til å innrette seg etter reglene. Fylkesmennene har i samarbeid med kommunene ansvaret for å informere de berørte grunneiere m.fl. om kjente forekomster av de utvalgte naturtypene. Det er videre myndighetenes ansvar å sørge for at offentlige kartregistre (Naturbase) til enhver tid inneholder den kunnskapen som miljøforvaltningen har om utbredelsen av utvalgte naturtyper.

Særlige merknader til de enkelte utvalgte naturtypene og forskriftens definisjoner av disse:

Slåttemark og slåttemyr: I tillegg til de biologiske vilkårene i forskriftens definisjon er det et vilkår at forekomstene må være klassifisert av Direktoratet for naturforvaltning slik som angitt i forskriften. Slik forskriften er utformet vil dermed en forekomst som ikke er klassifisert falle utenom selv om den fyller de biologiske kriteriene og ut fra en miljøfaglig vurdering er verdifull. I et slikt tilfelle – som vi må anta vil være sjeldne unntakstilfeller – vil imidlertid lovens alminnelige regler om aktsomhetsplikt mv. komme til anvendelse. Og så fort forekomsten blir kjent vil den naturligvis bli klassifisert dersom den fyller kriteriene for det.

Hule eiker: For naturtypen hule eiker er det gjort unntak for forekomster i produktiv skog. Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet vil avklare grensetilfeller for når forskriften skal gjelde. Så snart denne avklaringen foreligger vil den bli lagt inn i veilederen.

Unntaket for produktiv skog i forskriften bygger på en forutsetning om at skogbruket selv har gode systemer for å dokumentere og ivareta den miljøverdi hule eiker i skog representerer, jf. kgl.res. av 13. mai 2011 om forskrift om utvalgte naturtyper pkt. 5.2. Aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6 innebærer at den ansvarlige for skogsdrift også har en rettslig forpliktelse til å ta hensyn til verdifulle miljøforekomster som for eksempel hule eiker,

og dette gjelder uavhengig av om forekomsten er utvalgt som naturtype.

Kalklindeskog: Med kalkskogsmark forstås kalkrik skogsmark. Videre er det et vilkår at det aktuelle skogsområdet skal være dominert av lind eller av lind og edellauvskogartene hassel og eik (samdominans). Vilkåret er oppfylt dersom lind eller lind sammen med hassel/eik utgjør halvparten av arealet i det aktuelle skogområdet, selv om lind kun forekommer i et lite antall. Naturtypen kalklindeskog består i Norge utelukkende av små og til dels svært små forekomster omgitt av eller nær bebyggelse. Ut fra trusselbildet og utbredelsen av lindetrær må derfor små skogholt omgitt av kulturlandskap og bebyggelse være omfattet. Forekomster av lindetrær som er så små at de ikke faller inn under betegnelsen naturtype (for eksempel ett eller noen få individer av lind) kan likevel representere en stor miljøverdi, og vil i så fall være beskyttet av lovens alminnelige regler om bl.a. aktsomhetsplikt.

Kalksjøer: "Sjø" innebærer en avgrensning mot mindre ferskvannansamlinger (dammer, pytter mv.) som åpenbart ikke kan anses som innsjøer. I tillegg til vilkåret om minimum kalsiuminnhold 20 mg/l, må innsjøen inneha forekomst av minst en av de angitte arter, eller andre truede kalkkrevende plante- eller dyrearter for å være omfattet av forskriften. Med truet menes rødlistet i kategori VU (sårbar), EN (truet) eller CR (kritisk truet).

§ 4. Utvelgelsens betydning

§ 4. Utvelgelsens betydning

Betydningen av at en naturtype er utvalgt etter forskriften, følger av naturmangfoldloven §§ 53 til 56.

Frist for kommunen til å gi tilbakemelding på melding om skogbrukstiltak, jf naturmangfoldloven § 54, og jordbrukstiltak, jf naturmangfoldloven § 55, er 3 uker fra melding kom inn til kommunen. Tilbakemelding skal foreligge før tiltaket utføres.

Det er meldeplikt for alle tiltak som ikke beskrives i handlingsplanen, eller som beskrives som tiltak som er egnet til å endre karakteren eller omfanget av en forekomst av en utvalgt naturtype. For tiltak som i handlingsplanen angis som positive for naturtypen og på den måten bygger opp under naturtypens utbredelse og forekomstens økologiske tilstand gjelder imidlertid ikke meldeplikten.

Kunngjøringsplikten etter naturmangfoldloven § 56 første ledd påligger den forvaltningsmyndighet som har fattet vedtaket som tillater tiltak i forekomst av en utvalgt naturtype. Kunngjøringsplikten gjelder også for godkjente miljøplaner som berører tiltak i utvalgte naturtyper, jf. naturmangfoldloven § 55 annet ledd.

Forskriften § 4 første ledd inneholder en henvisning til naturmangfoldloven. §§ 53 til 56, som fastsetter reglene som kommer til anvendelse når en naturtype er utvalgt. Presiseringer av disse reglene er gitt i forskriften § 4 andre til fjerde ledd.

Utvelgelsens generelle betydning, jf. naturmangfoldloven 53, er for det første en skjerpet aktsomhetsplikt, for det andre særlige og i mange tilfeller skjerpede saksbehandlingsregler ved utøving av offentlig myndighet mv. som har konsekvenser for en forekomst av en utvalgt naturtype. Reglene om utvelgelsens generelle betydning er redegjort for under punkt 3 i veilederen her. Naturmangfoldloven §§ 54-55 påbyr meldeplikt ved skog- og jordbruks-tiltak som berører en forekomst av en utvalgt naturtype og som ikke krever offentlig tillatelse. Utfyllende regler om saksbehandlingstid og unntak for visse tiltak omhandlet i handlingsplan, er gitt i forskriften § 4 andre og tredje ledd. Reglene om meldeplikt er redegjort for i punkt 5.3.2.1. Naturmangfoldloven § 56 gir regler om kunngjøring av tillatelse til tiltak og om overordnet miljømyndighets rett til uttalelse ved klage over vedtak om tiltak i forekomst av en utvalgt naturtype. Utfyllende regler om kunngjøringsplikten er gitt i forskriften § 4 fjerde ledd. Reglene om kunngjøring og klage er redegjort for i punkt 7.1, 7.2 og 8.8.

§ 5. Handlingsplan

§ 5. Handlingsplan

Det skal utarbeides handlingsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel og andre tiltak for naturtypene nevnt i § 3 nr. 1, 2, 3, 4 og 5.

Det følger av naturmangfoldloven § 52 fjerde ledd at staten skal legge fram en handlingsplan for å sikre naturtypen dersom aktiv skjøtsel eller andre tiltak er en forutsetning for ivaretagelse av naturtypen. Handlingsplanen er omtalt i punkt 8.1.